

Verejný ochranca práv

**Správa o prieskume úrovne poskytovania starostlivosti, výchovy
a výživy deťom v Detskom domove Dobšiná, Satelit Rožňava**

Bratislava január 2016

V novembri 2015 som poverila Kanceláriu verejného ochrancu práv vykonaním prieskumu úrovne poskytovania starostlivosti, výchovy a výživy deťom vo vybraných zariadeniach.

Predložená správa obsahuje výsledky prieskumu v Detskom domove Dobšiná, Satelit Rožňava, ktorý vykonala pracovná skupina Kancelárie verejného ochrancu práv v zložení:

gestorka: JUDr. Lenka Bodnárová
členovia Mgr. Radka Babel'ová
Mgr. Oľga Bindasová
Mgr. Katarína Drábiková
Mgr. Katarína Paulínová
JUDr. Martina Rosinová

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Bratislava 25. január 2016

OBSAH

Úvodné informácie	4
1. Detský domov Dobšiná, Satelit Rožňava.....	6
1.1. O prieskume	6
1.2. Zistenia o praxi detského domova/Satelitu	9
1.2.1. Oblasť výchovy.....	9
1.2.1.1. Režim v zariadení.....	9
1.2.1.2. Voľný čas	12
1.2.1.3. Odmeny a tresty	13
1.2.1.4. Úteky	16
1.2.1.5. Práca s dieťaťom a rodinou	17
1.2.2. Oblasť vzdelávania	18
1.2.3. Oblasť výživy a starostlivosti o deti	19
1.2.3.1. Stravovanie.....	19
1.2.3.2. Zdravie	21
1.2.3.3. Súkromie	22
1.2.3.4. Kontakt s rodinou a priateľmi (návštevy, telefón, internet)	24
1.2.4. Podávanie návrhov, podnetov a sťažností deťmi a ich vybavovanie.....	25
1.2.5. Napĺňanie štandardov a podmienok zariadenia	26
1.3. Základné práva a slobody detí v centre.....	29
1.3.1. Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie.....	29
1.3.2. Právo na vzdelanie	30
1.3.3. Právo dieťaťa na osobitnú ochranu	30
1.3.3.1. Právo detí na riadnu výživu.....	30
1.3.3.2. Právo detí na prístup k zdravotníckym službám	30
1.3.3.3. Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami	31
1.3.3.4. Právo detí na vyhovujúce hygienické podmienky.....	31
1.3.4. Právo dieťaťa podľa ustanovenia čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa.....	31
2. Záver	33
3. Odporúčania a opatrenia.....	34

Úvodné informácie

Verejný ochranca práv je podľa ustanovenia čl. 151a Ústavy Slovenskej republiky nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy.

Verejný ochranca práv je podľa ustanovenia § 17 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov oprávnený napríklad vstupovať do objektov verejnej správy, vyžadovať potrebné spisy a doklady ako aj vysvetlenie k veci, klásť otázky zamestnancom orgánu verejnej správy, hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú v miestach, kde sa vykonáva ochranná výchova, ústavná výchova. Podľa ustanovenia § 17 ods. 2 písm. a) a b) tohto zákona sú orgány verejnej správy povinné poskytnúť verejnému ochrancovi práv informácie, vysvetlenia a umožniť mu nahliadanie do spisu. Orgány verejnej správy sú povinné umožniť oprávnenia podľa odseku 1 a vyhovieť žiadosti verejného ochrancu práv podľa odseku 2 písm. a) a b) bezodkladne.

V novembri 2015 som na základe preskúvaných podnetov rozhodla o vykonaní prieskumu úrovne poskytovania starostlivosti, výchovy a výživy vo vybraných zariadeniach – reedukačných centrách, detskom domove a diagnostickom centre. Táto správa obsahuje priebeh, zistenia a závery prieskumu vykonaného v detskom domove.

Detský domov je podľa ustanovenia § 49 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí“) **prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia.** Detský domov **dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie.** Ak ústavná starostlivosť skončí dosiahnutím plnoletosti, môže mladý dospelý požiadať detský domov o poskytovanie starostlivosti až do jeho osamostatnenia sa, **najdlhšie do 25 rokov veku.** Osamostatnenie na účely tohto zákona je zabezpečenie si bývania a schopnosť samostatne sa živiť.

Do detského domova **možno prijať dieťa** podľa ustanovenia § 51 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí **na základe:**

a/ právoplatného rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti;

b/ predbežného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu;

c/ právoplatného rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia.

V nalievavých prípadoch, najmä ak sa dieťa ocitlo bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je život alebo zdravie dieťaťa ohrozené, **možno prijať dieťa do detského domova bez dokladov** (podľa ustanovenia § 30 ods. 2 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí); tieto doklady je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately povinný poskytnúť dodatočne.

Detský domov sa zriaďuje ako domov detí alebo centrum detí.

V detskom domove sa vykonáva ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie podľa ustanovenia § 52 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí:

a/ v domácom prostredí zamestnanca detského domova (ďalej len "profesionálna rodina"), ktorý poskytuje starostlivosť určenému počtu detí v rodinnom dome alebo v byte poskytnutom detským domovom alebo v rodinnom dome alebo v byte, ktorého je zamestnanec vlastníkom, spoluvlastníkom, nájomcom alebo spoločným nájomcom; suma poskytnutá detským domovom na úhradu výdavkov na dieťa alebo mladého dospelého v profesionálnej rodine je podľa veku dieťaťa najviac vo výške trojnásobku sumy životného minima,

b/ v samostatných diagnostických skupinách, ktoré vykonávajú odbornú diagnostiku (ďalej len "samostatná diagnostická skupina"), **v samostatných skupinách alebo špecializovaných samostatných skupinách pre určený počet detí, so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom, zriadených v samostatnom rodinnom dome, byte alebo vo vymedzenej časti detského domova**; starostlivosť o deti zabezpečujú vychovávateľa a ďalší zamestnanci detského domova.

Vykonávanie rozhodnutia o ústavnej starostlivosti a rozhodnutia o predbežnom opatrení v profesionálnej rodine má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách a v špecializovaných samostatných skupinách. Ak nemožno postupovať podľa prvej vety, vykonávanie rozhodnutí súdu v profesionálnych rodinách a samostatných skupinách domovov detí má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách centrách detí.

1. Detský domov Dobšina, Satelit Rožňava

Jedáleň (Žabiatka)

1.1. O prieskume

Tento prieskum sa **zameriava na preskúmanie činnosti detského domova z pohľadu:**

1/ či opatrenie štátu, ktorým štát vyníma dieťa z jeho prirodzeného rodinného prostredia alebo zabezpečuje starostlivosť o dieťa v prípade neexistujúceho prirodzeného alebo náhradného rodinného prostredia, **plní štátom deklarovaný účel**, ktorým je **dočasne zabezpečiť starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa**, kým ho nie je možné vrátiť do osobnej starostlivosti rodičov, do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti;

2/ či prax, ktorou detský domov naplňa jemu štátom zverené poslanie, je zárukou **dodržiavania základných práv a slobôd v ňom umiestnených detí**;

3/ či vytvorené podmienky v detskom domove naplňajú právo detí garantované v čl. 3 ods. 3 Dohovoru OSN o právach detí, podľa ktorého: „**Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.**“

Dňa **10. novembra 2015** sme uskutočnili v Detskom domove Dobšiná, Satelit Rožňava, **svoj neohlásený prieskum**. Detský domov Dobšiná, Nová 809, Dobšiná, má v zmysle ustanovenia § 52 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí zriadené dve samostatné skupiny v Rožňave (ďalej len „Satelit“). Tieto samostatné skupiny sú umiestnené v dvoch klasických rodinných domoch v zástavbe rodinných domov. Samostatná skupina „Sedmokrásky“ je umiestnená v rodinnom dome na adrese 29. augusta 2, Rožňava, a samostatná skupina „Žabiatka“ je umiestnená v rodinnom dome na adrese Kasárenská 6, Rožňava. Rodinné domy sú od seba vzdialené 50-100 m. Každú samostatnú skupinu tvorí 6 zamestnancov a deti v max. počte do 10 detí. Do skupín sú zaraďované deti rôzneho veku od troch rokov do osemnásť rokov, navštevujúce materskú školu, základnú školu a strednú školu a v skupinách sú umiestnené deti tak, že sú zmiešané obe pohlavia (v jednej samostatnej skupine dievčatá aj chlapci) s tým, že na izbách sú dievčatá a chlapci osobitne. Mladí dospelí do skúmaných samostatných skupín umiestňovaní nie sú, nakoľko tí tvoria samostatnú skupinu umiestnenú v Dobšinej. Do samostatných skupín sa zaraďujú deti tak, aby súrodenci boli spolu v jednej samostatnej skupine.

V čase prieskumu bolo v **skupine Sedmokrásky** umiestnených **10 detí vo veku od 6 do 17 rokov**, z toho prítomných bolo 8 detí, 1 dieťa bolo na brigáde. V **skupine Žabiatka** bolo v čase prieskumu umiestnených **9 detí vo veku od 9 do 17 rokov**, všetky boli prítomné. V oboch samostatných skupinách boli chlapci aj dievčatá a boli tam aj viaceré súrodenecké skupiny.

Po príchode do detského domova sme požiadali zástupkyňu riaditeľky (riaditeľka bola v deň prieskumu na školení pri Bratislave) o zabezpečenie súčinnosti zamestnancov a detí nachádzajúcich sa v Satelite, o poskytnutie informácie o aktuálnom počte detí v samostatných skupinách, o aktuálnom počte zamestnancov detského domova a profesijnej štruktúre zamestnancov, o organizačnom poriadku, pracovnom poriadku (spolu s poskytnutím ich fotokópie), o ďalších interných predpisoch, na základe ktorých vykonáva zariadenie svoju činnosť (spolu s poskytnutím ich fotokópie), o útekoch detí z detského domova za obdobie od januára 2014 do súčasnosti a o prípadných kontrolách vykonaných v zariadení (spolu s poskytnutím fotokópií ich výsledkov). Taktiež sme požiadali o umožnenie ohliadky interiérov a exteriérov Satelitu. **Potrebnú súčinnosť nám zamestnanci aj deti detského domova ochotne poskytl.**

Počas neohláseného prieskumu sme uskutočnili **rozhovory celkovo so 17 deťmi Satelitu**. Rozhovory vykonávali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv, a to **bez prítomnosti zamestnancov** detského domova/Satelitu, vždy so súhlasom samotného dieťaťa. **Viaceré deti uprednostnili rozhovory po skupinkách, najmä v samostatnej skupine Žabiatka.**

Zároveň sme realizovali **rozhovory so zástupkyňou riaditeľky** (zároveň aj vedúca úseku starostlivosti o dieťa a špeciálny pedagóg), **psychológom** pracujúcim priamo v Dobšinej (psychológ pracujúci v Satelite bol práceneschopný) a **3 vychovávateľkami**. Tiež sme prezreli priestory oboch rodinných domov, kde samostatné skupiny bývajú a preskúmali sme

potrebné písomnosti a doklady (Schéma organizačnej štruktúry, Organizačný poriadok, Pracovný poriadok, Metodika práce s dieťaťom počas adaptačného obdobia, Metodická príručka pre prácu vychovávateľa, profesionálneho rodiča, psychológa, špeciálneho pedagóga a liečebného pedagóga v detskom domove, Plán prevencie problémov správania, Plán sexuálnej výchovy a prevencie, Plán prípravy na osamostatnenie dieťaťa a mladého dospelého, záznamy o previerke Krajskej prokuratúry Košice - 2010,2011,2012).

Za účelom **spoznania bežnej praxe fungovania Satelitu** sme zisťovali, aká je bežná prax centra z pohľadu detí, z pohľadu zamestnancov a tiež vedenia centra. Kladené otázky sa týkali denného režimu, vzdelávania, mimoškolských aktivít, možnosti detí kontaktovať sa s rodinou a priateľmi či ďalšími osobami, práva dieťaťa na súkromie, práva dieťaťa byť vypočuté, zabezpečovania výživy detí, zdravotnej starostlivosti, pozitívneho odmeňovania, trestov, útekov z domova, praktického výkonu pracovnej činnosti zamestnanca v súvislosti s denným a nočným režimom v detskom domove, výchovnej práce s dieťaťom a práce s rodinou, ako aj ďalších oblastí, ktoré prirodzene vyplynuli z rozhovorov.

1.2. Zistenia o praxi detského domova/Satelitu

Návšteva detského domova/Satelitu nebola ohlásená a jej dôvod/účel nebol vopred známy. Respondenti nemali možnosť dohodnúť sa medzi sebou o obsahu svojich odpovedí.

1.2.1. Oblasť výchovy

1.2.1.1. Režim v zariadení

DETI:

Deti zo skupiny **Sedmokrásky** uvádzali, že majú pomerne voľný režim, majú dost' voľného času. Riadia sa pravidlami, ktoré si vytvorili, pravidlá poznajú a vedia ako sa majú správať. Majú pridelené služby, t. j. menšie práce v domácnosti, v ktorých sa striedajú, pomáhajú tetám alebo urobia to, čo im tety povedia. Vstávajú podľa toho, ako majú školu. Najedia sa, zoberú si desiatu a idú do školy. Keď sa vrátia zo školy, idú si oddýchnuť alebo sa rozprávajú alebo dačo porobia. Chodia aj na krúžky podľa vlastného výberu. Staršie deti môžu chodiť von samé, mladšie môžu ísť v sprievode starších detí alebo vychovávateľiek. Von môžu ísť každý deň, ale musia sa vrátiť včas. Večer sa spolu najedia, umyjú sa, pozerajú televízor alebo sú na internete. Jedno dieťa uviedlo, že sa tu má oveľa lepšie ako doma, všetkého ma dostatok, tety majú naň čas a starajú sa oň. Večierku majú o 21:00 hod., cez víkend až o 22:00 hod., ale nie je to úplne striktné. Cez víkend upratujú, chodia na výlety alebo len tak oddychujú. Raz za týždeň majú skupinku so psychologičkou. Deti si svoje tety pochvaľovali, majú na ne čas, robia rôzne veci s nimi, pomáhajú im, venujú sa im, vypočujú ich. V skupine sa cítia dobre a majú aj dobré vzťahy s inými deťmi.

„Po škole idem domov, ak sa nudím, počúvam pesničky alebo si píšem denník. Denník čítajú dve tety, som im to dovolila.“ (Sedmokrásky)

„Tu je výborne. S deťmi nemám problém, všetci sú v pohode. Niekedy sa pohádame, ale len tak v norme.“ (Sedmokrásky)

„Na dome aj pomáhame. Tety povedia, že treba umyť riad, tak ideme. Niekedy aj odpapulujem, ale urobím to.“ (Sedmokrásky)

„Tety sú fajn, v pohode. Sú prísne podľa toho, ako sa my správame.“ (Sedmokrásky)

Obývacía izba (Sedmokrásky)

Deti zo skupiny Žabiatka uvádzali podobný denný režim ako deti z skupiny Sedmokrásky. Namietali však, že už dlhšiu dobu majú prísnejšie pravidlá, napríklad už o 20tej musia byť všetci doma, a to aj cez víkend. Denne môžu chodiť von len na hodinu, chceli by dlhšie. Majú to však obmedzené, lebo niektoré deti robili problémy, a tak na to doplácajú všetky deti. Skupina chlapcov uvádzala, že problémy robia dievčatá: „*všade vypisujú zlé veci, sú precitlivené, dramatizujú, na všetko sa sťažujú, vymýšľajú si negatívne veci, ktoré sa nestali, robia im hanbu*“, z tohto dôvodu im tety nedôverujú, podozrievajú ich a veľa vecí im zakazujú, majú prísny režim. Tety však napriek tomu majú radi, chceli by len zmenu v menej prísnych pravidlách, väčšej vzájomnej dôvere a zlepšení vzťahov. Dievčatá zase uvádzali, že sa im v skupine nepáči, majú zlé vzťahy, tety sú na ne zlé, nepúšťajú ich von, nedovolia im telefonovať, teda nie tak veľmi ako si oni želajú. Musia chodiť na spoločné aktivity a nemajú čas samé na seba a svojich frajerov. Cítia sa ukrivdené. Ďalšie deti stanovené pravidlá ako problém až tak nevnímali, v zásade vedeli pomenovať, prečo majú prísne pravidlá, ale nezdalo sa im to úplne fér. Niektoré deti uviedli, že pravidlá navrhli vychovávateľky a oni s nimi museli súhlasiť, aj keď sa im nepáčili. Niektoré deti uvádzali, že majú pocit, že vychovávateľky neprístupujú ku všetkým spravodlivo, dakedy niekomu niečo dovoľia a inému nie a nie je na to dôvod, prípadne, že sa niečo povie a potom sa to nedodrží, veci sa posúvajú, lebo na ne nie je čas a podobne. Aj keď sa im niektoré zákazy nepáčia, majú vychovávateľky radi, inam by nešli.

„Nemám sa tu veľmi dobre, nie je to tu spravodlivé. Málo sú von, všetkého je málo. Jediné, čo ma tu drží, sú tety.“ (Žabiatka)

„Mám rád naše tety, lebo oni sú akože spravodlivé.“ (Žabiatka)

„Mám rád všetky tety, ktoré tu sú, ony sa pre mňa ani nemusia meniť, len tie pravidlá by mohli zmeniť, tety sú v pohode.“ (Žabiatka)

„Zo začiatku to bolo lepšie, ale postupne sa to zhoršilo, začali brať mobily, hovoriť, že sa chodíme von ponúkať mužom.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky zo skupiny Sedmokrásky uviedli, že režim dňa sa prispôbuje individuálnym potrebám každého dieťaťa. Snažia sa, aby to deti mali ako v bežne fungujúcej rodine. Zbytočne ich do ničoho nenútiť. Fungujú podľa pravidiel, ktoré si s deťmi zaviedli, tie dodržiajú a aj si ich pripomínajú. Ráno deti budia tak, ako idú do školy, spravia raňajky, mladšie deti do školy odprevadia. Poobede prichádzajú deti rôzne, najedia sa (olovrant), niektoré idú na krúžok, niektoré von. Rozprávajú sa s nimi, pomôžu čo treba. Deti majú večierku o 21:00, cez víkend môžu byť hore dlhšie aj ráno dlhšie spať. Nedodržiava sa to však striktne, deti dopyzerajú film, keď majú rozpozeraný a podobne. Cez víkend upratujú, idú viac von. Cez týždeň majú služby, niektoré pomôžu s večerou, raňajkami, niektoré idú na nákup alebo spravia niečo iné, čo treba. Sú prísni na to, aby deti prichádzali domov včas tak, ako sa dopredu dohodli, prípadne aby zavolali, keď meškajú. Vychovávateľka, ktorá tam

bola len 3 mesiace (predtým bola v Dobšinej), si myslí, že majú až príliš voľný režim, nepáči sa jej, že deti trávajú priveľa času na internete a telefóne, ale „*to už je taká doba*“.

Vychovávateľka zo skupiny Žabiatka tiež uviedla, že režim dňa je prispôsobený individuálnym potrebám detí. Deti si samé určujú, kedy čo budú robiť. Majú povinnosti, ktoré si musia splniť. Obmedzenia prichádzajú, ak si povinnosti neplnia. Časovo upravené majú používanie internetu, telefónov. Ide o výchovné opatrenie, ktoré vyplynulo zo závažných problémov, ktoré sa vyskytli. Ide o dočasné obmedzenia.

ZISTENIA:

Pri prieskume sme zistili, že skupiny majú písomne stanovené pravidlá, ktoré si sami zostavujú spolu s deťmi. Tieto mali obe skupiny vyvesené na nástenke, deti si ich mohli kedykoľvek pozrieť.

Pri prieskume sme pozorovali, že deťmi aj vychovávateľmi opisovaný režim skutočne funguje. Deti v rôznych časoch prichádzali a odchádzali, aj na prechádzky. Niektoré pripravovali večeru, iné sa učili či venovali voľnočasovým aktivitám, hrali sa. Vychovávateľky s nimi bezprostredne komunikovali, rozprávali sa, deťom sa venovali.

V skupine Žabiatka bolo citel'né určité napätie a pozorovali sme združovanie detí do menších „skupiniek“. Nebol tam taký čulý ruch ako v skupine Sedmokrásky. Aj tu sme však deti videli odchádzať na prechádzky, hrať sa s mobilom, písať si na papiere a podobne.

ZHODNOTENIE:

Pri prieskume sme zistili, že **samostatné skupiny majú zriadený systém fungovania, ktorý sa výrazne podobá fungovaniu klasickej rodiny**. Režim dňa je výrazne voľnejší ako sme pozorovali v iných doteraz skúmaných typoch zaradení (detské domovy zriadené v jednej budove, reedukačné centrá), nie je jednotný pre všetky deti a prispôsobuje sa potrebám každého dieťaťa (vstávanie, chodenie do školy, krúžky, vychádzky, iné aktivity). Môžu voľne chodiť na prechádzky aj samostatne, môžu sa navštevovať s kamarátmi. Robia oslavy, chodia na výlety.

Určité obmedzenia, resp. prísnejší režim prichádza len vo výnimočných prípadoch ako forma „výchovného opatrenia“ v prípade značných problémov s disciplínou detí (určité obmedzenia rozsahu vychádzok, mobility na obmedzený čas počas dňa a pod.). Tiež sa určité obmedzenia voľnosti režimu používajú ako dočasné tresty pri nedodržaní pravidiel.

V skupine Žabiatka v čase prieskumu panovali zhoršené vzťahy medzi deťmi aj medzi nimi a vychovávateľkami, čo potvrdili aj pomerne rozporuplné výpovede detí. Deti si túto situáciu vysvetľovali rôzne aj ju vyhodnocovali rôzne. Predchádzajúce problémy v správaní niektorých detí vyústili k prijatiu dočasných obmedzení, ako skrátenie vychádzok, zákaz používania mobilov na izbách a tiež obmedzený čas ich používania, ktoré najmä dievčatá, ktoré to spôsobili a ktorých sa to najviac dotklo, prežívali „tragicky.“

1.2.1.2. Voľný čas

DETI:

Deti z oboch samostatných skupín v zásade potvrdili, že svoj voľný čas trávia viac-menej podľa svojich záujmov, niektoré aktivity sú spoločné a majú svoje povinnosti, ktoré si musia splniť. Väčšina detí chodí na nejaký krúžok do školy alebo aj mimo školy (futbal, turistický krúžok, kickbox, matematický krúžok, športový krúžok,...). Doma sa venujú rôznym spoločenským hrám, niečo vystrihujú, vyšívajú, pečú zákusky, chodia na ihrisko, do záhrady, hrajú stolný tenis, bedminton, vybíjanú. Tiež sa bavia s tetami, sú na internete, hrajú sa hry na počítači alebo píšu cez telefón, hrajú sa na tabletoch.

Deti môžu chodiť samé na **vychádzky** do mesta, za kamarátmi. Menšie deti chodia s tetami alebo staršími deťmi. Jedno dieťa uviedlo, že samé chodiť von nesmie, lebo je ešte malé. Môže chodiť so sestrami alebo tetami. Staršie môžu ísť aj samé. Jeden chlapec uviedol, že keď sa vráti zo školy, urobí čo treba a môže ísť za frajerkou. **Deti zo skupiny Sedmokrásky** sa na nedostatok prechádzok nestážovali, uvádzali, že sa musia vrátiť načas a aj to rešpektujú, nenamietali to. **Deti zo skupiny Žabiatka** namietali, že chodia na vychádzky krátko, len na jednu až dve hodinky denne, chceli by viac, najmä cez víkend, prípadne by chceli byť aj dlhšie do noci (do 22:00 hod. alebo aj polnoci, napr. na oslave). Niektoré deti sa sťažovali, že jedna teta ich pustí dlhšie a druhá nie, len tak ako majú dohodnuté. Vnímajú to ako prísne a nespravodlivé. Niektoré dievčatá sa sťažovali, že nemôžu chodiť von s frajermi, len na chvíľu.

*„Doma pozerám telku. Varíme, vystrihujem si s tetami ozdoby, chodievame aj von.“
(Sedmokrásky)*

„Von chodíme skoro každý deň. Keď sa nám nechce, nemusíme.“ (Sedmokrásky)

*„Máme priateľov, ale nemáme sa s nimi veľmi kedy stretávať kvôli obmedzeným vychádzkam, snažili sme sa s tetami dohodnúť, aby sme mohli byť von dlhšie, ale nepodarilo sa nám to.“
(Žabiatka)*

*„Vychádzky sú 2,5 hodiny cez víkend a hodina cez týždeň. Môžeme ísť sami, ale neoplatí sa to, lebo polhodina je cesta do mesta, nestihneme sa ani s kamarátmi porozprávať.“
(Žabiatka)*

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli náplň voľného času detí obdobne ako oni samé, to je, že chodia na rôzne krúžky, na výlety, snažia sa plánovať nejaký zaujímavý program počas víkendov a sviatkov. Napríklad raz išli nočným vlakom do Bratislavy a nočným sa zas vrátili späť, lebo deti veľmi chceli vidieť Bratislavu. Chodia tiež s nimi na koncerty, predstavenia, aktivity organizované rôznymi neziskovými organizáciami, s ktorými spolupracujú, na plaváreň do Košíc a podobne. Snažia sa deťom vybaviť, čo sa dá. Je to problém hlavne kvôli financiám. Nie je dost' peňazí na vhodné športové pomôcky a oblečenie, školné

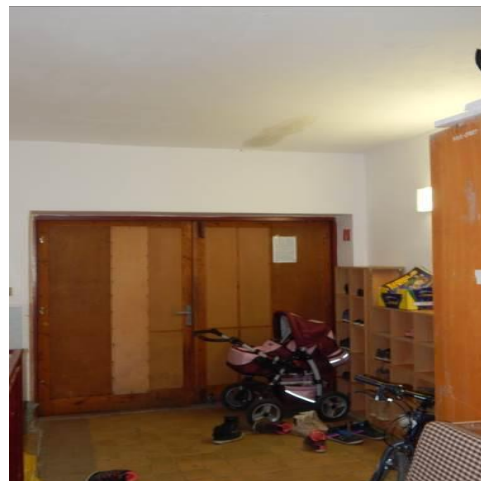
na krúžky (ak sú mimo školy), musia veľmi kalkulovať, čo ktorému dieťaťu kedy kúpiť, aby finančne vyšli. Uvedli tiež, že deti môžu chodiť na vychádzky samé, mladšie deti s vychovávateľkami. Snažia sa chodiť cez víkend aj na dlhšie.

ZISTENIA:

Pri prieskume sme videli, že deti majú k dispozícii rôzne športové vybavenie (stolný futbal, športové náradie, bicykle), rôzne spoločenské hry. Viaceré deti sa vracali z krúžkov. Tiež sme pozorovali deti z oboch samostatných skupín, že odchádzali von sa prejsť, a to v rôznom čase. Mnohé deti sa s niečím zabávali, hrali sa hry, niektoré si čítali, behali po dome, hrali sa so psom. Niektoré deti robili menšie domáce práce, iné sa hrali s mobilom, tabletom, pozerali televízor. Uvedené sme pozorovali v oboch samostatných skupinách.

Počítač a boxerské rukavice (Sedmokrásky)

Bicykle (Žabiatka)

ZHODNOTENIE:

Zistili sme, že **deti majú dostatok voľného času, ktorý trávia podľa svojich záujmov.** Môžu chodiť von každý deň. Majú k dispozícii dostatok hier či športových pomôcok, vďaka ktorým môžu voľný čas tráviť zmysluplne. Vychovávateľky sa deťom venujú aj vo voľnom čase, v závislosti od finančných možností pre ne organizujú rôzne zaujímavé aktivity aj mimo zariadenia.

1.2.1.3. Odmeny a tresty

DETI:

Deti uvádzali, že vedeli, aké môžu dostať odmeny, prípadne aké tresty im hrozia, lebo to majú upravené v pravidlách. Ako **odmeny** uvádzali účasť na výletoch, pochvala, dlhšia prechádzka, viac času na pozeranie televízie. V skupine Žabiatka sa niektoré deti sťažovali, že sa vymýšľajú rôzne odmeny a spôsoby ich dosiahnutia (zbieranie červených bodov, lekien a pod.), ale potom sa tieto odmeny nezrealizujú, napríklad že získajú nárok na dlhšiu vychádzku, ale aj tak nie sú na ňu pustené. Vychovávateľky nedodržia to, čo sa povedalo.

„Keď sa dobre správam, pochvália ma.“ (Sedmokrásky)

„Za dobré správanie máme výhody ako vychádzka. Je väčšia dôvera.“ (Sedmokrásky)

„Keď som dobrá, tak sa nič nestane. Ešte som malá, aby som chodila von. Keby som chcela ísť von, tak mi vychovávateľka povie, že teraz nie, nabudúce.“ (Žabiatka)

Ako **tresty** uvádzali domáca práca navyše, kratšie vychádzky alebo dočasný zákaz vychádzok, vyhrešenie, zákaz pozerania televízie a podobne. Niektoré deti v skupine Žabiatka sa sťažovali, že majú prísnejšie tresty, napríklad, že nemajú mesiac telefón, nemôžu ísť na vychádzku, nemôžu chodiť na Facebook. Jedno dieťa sa sťažovalo, že raz niekto dačo vyviedol na Facebooku, ale zákaz dostali všetci. Niektoré deti uvádzali, že za trest im aj sťahujú z vreckového, tie peniaze sa potom použijú na spoločné oslavy alebo na výlety.

„Keď dobre upraceme, tety nás pochvália, keď nie, tak nás vyhrešia.“ (Sedmokrásky)

„Keď meškám z vychádzky, tak buď robím kuchyňu alebo na druhý deň nejdem na vychádzku. Pravidlá sú na nástenke.“ (Sedmokrásky)

„Raz dievčatá napísali niečo na Facebook, nejaký svoj problém, čo majú medzi sebou. Všetci dostali zákaz používať počítače, telefóny. Platí jeden za všetkých, všetci za jedného, trest sme dostali všetci.“ (Žabiatka)

„Keď spravím niečo zlé, zoberú mi mobil, skrátia vychádzky, siahnu na vreckové.“ (Žabiatka)

Čo sa týka **fyzických trestov**, deti v skupine Sedmokráska uvádzali, že také sa nestáva. Väčšinou, keď niečo vyvedú, tak ich len vyhrešia, prípadne im dohovárajú. Deti zo skupiny Žabiatka uviedli, že občas sa aj také stane, že dakto dostane facku. Jeden chlapec uviedol, že raz dostal od tety facku, potom sa bol ospravedlniť. Keď ale napríklad raz rozbil pohár, nehrešili ho, povedali, že sa nič nedeje, to sa stáva. Jedna skupinka detí uvádzala nejaký incident pred asi 4 -5 rokov, kedy jedna vychovávateľka si mala zobrať deti k sebe do kancelárie a tam ich udierať a fackovať za to, že dačo zlé vyviedli. Potom sa to však už nikdy neopakovalo. Ďalšie dieťa uviedlo, že videlo jedného vychovávateľa, ako dal druhému dieťaťu „boxera do brucha“, ale nestáva sa také často, len ojedinele.

„Teta chcela dať sestre po papuli, ale nedala jej. Bola drzá. Nestáva sa, aby niekomu dali po papuli. Vidno, že by aj občas dali, ale ovládnu sa.“ (Sedmokrásky)

„Nie sú tu prísni. Nevie, že by niekoho zbili alebo sa k nemu zle správali.“ (Sedmokrásky)

„Dnes sa hádali dve dievčatá, teta im povedala, aby boli tichšie a nehádali sa. Tety to riešia skôr slovne.“ (Sedmokrásky)

„Keď niečo vyvediem ja alebo niektorá z mojich sestier, tak dostanem od tety facku, ale nie je to pravidelné.“ (Žabiatka)

„Predchádzajúci vychovávateľ pri hádke s jedným chlapcom mu dal po hlave, ale ten vychovávateľ tu už nie je.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli, že odmenou je hlavne ústna pochvala. Snažia sa chváliť všetko dobré, čo deti spravia a tým podporovať toto ich pozitívne správanie. Tiež môžu napríklad byť za odmenu dlhšie vonku, zoberú ich na nejaký zaujímavý výlet.

Čo sa týka trestov, tie sú stanovené v pravidlách. Väčšinou je to práca navyše alebo zákaz vychádzok na nejakú dobu (týždeň). Jedna vychovávateľka (Sedmokrásky) otvorene pripustila, že dakedy keď už deti veľmi vyvádajú, sú drzé a podobne, svojim deťom by už aj tú facku dala, ale tu sa ovládne. Niekedy je to však veľmi ťažké. Uviedla príklad, keď jeden chlapec utiekol, všade ho hľadali až ho nakoniec doviedli policajti, ktorí jej vynadali. Chlapec bol navyše veľmi drzý, vrátil sa s postojom hrdinu, vtedy už mala namále, aby mu jednu nevlepila, ale ovládla sa. Túto situáciu opísalo aj jedno z detí, že jeden chalan strašne prestrelil a teta mu skoro vylepila, ale nevylepila. Vychovávateľka tiež uviedla, že keď nakričí, potrestá neoprávnene alebo inak nechtiac ublíži, tak sa dieťaťu ospravedlní. Občas sa to stane. Vychovávateľka (Žabiatka) sa k trestom vyjadrila, že zákaz vychádzok ako trest nepoužívajú, skôr obmedzia pozeranie televízie.

ZISTENIA:

Tresty sú upravené v pravidlách, ktorými sa skupiny riadia a tieto deti aj poznajú. V skupine Sedmokrásky sme z odpovedí vyzozorovali, že tresty nie sú nejako časté, deti vedia, čo majú dodržiavať a aj to dodržiavajú. Dohovor väčšinou stačí, keď sa niečo vyvedie.

V skupine Žabiatka sme pozorovali celkovo prísnejšie nastavenie a aj napätejšiu atmosféru, tresty sú udeľované evidentne častejšie, deti vnímajú prístup vychovávateľiek ako nespravodlivý. Majú obmedzené používanie telefónov na izbách, telefóny používali len v spoločných priestoroch a pýtali si dovoľenie. Deti sa navzájom obviňovali a hnevali sa na vychovávateľky. Uvedené sa odrazilo aj vo výpovediach detí, ktoré si tie isté situácie rôzne vysvetľovali, časté boli protirečenia, čo môžu a čo nie („Nemôžeme chodiť von“, „Dnes som bol von“, „Môžem chodiť, ale len na dvor, na ihrisko“, „nie je to tu spravodlivé“, „tety sú spravodlivé“). Objavili sa aj vyjadrenia detí, že ich vychovávateľky občas aj udrú, najmä po hlave.

ZHODNOTENIE:

Pri prieskume sme zistili, že odmenami sú hlavne ústne pochvaly, či drobné odmeny, ktoré majú dieťa podporovať a motivovať v dobrom správaní, správnom vývoji a nastavení. Negatívne tresty nie sú také časté, ako v iných typoch zariadenia. Využívajú sa len v prípade väčších problémov s disciplínou detí alebo keď vyvedú niečo naozaj veľmi zlé. **Tresty aj odmeny sú takého druhu ako sa v rodinách bežne vyskytujú** (pochvala, sladkosť, výlet; zákaz pozerania televízie, hrania na počítači, kratšie vychádzky s kamarátmi). V skupine Žabiatka sme zistili, že aktuálne sa tam vyskytujú zjavné problémy v komunikácii medzi deťmi a vychovávateľmi, vzájomné nedorozumenia, nedôvera medzi deťmi

a aj vo vzťahu k vychovávateľkám. Výhovné opatrenie spočívajúce v prísnejšom nastavení fungovania skupiny deti vnímajú negatívne, väčšina to však rešpektuje.

1.2.1.4. Úteky

DETI:

Deti z oboch samostatných skupín uvádzali, že oni nikdy neutiekli a ani si úteky nepamätajú. V zásade sa zhodli v tom, že nemajú dôvod utiecť.

*„Odtiaľto som neušiel, ale z krízaku áno, lebo tam neboli vychádzky. Tu nemám dôvod ujsť.“
(Sedmokrásky)*

„Ja som neutiekla, je mi tu dobre, nemám dôvod.“ (Sedmokrásky)

„Neušiel som nikdy a ani neplánujem, nemám dôvod.“ (Sedmokrásky)

*„V nedeľu išli chlapci na vychádzku. Jeden chcel utiecť na skorší autobus, druhý to povedal vychovávateľke a ona povedala, že už nepôjde na vychádzku. Chlapec sa vrátil.“
(Sedmokrásky)*

DOSPELÍ:

Vychovávateľky potvrdili, že v poslednej dobe úteky vôbec nie sú. Občas sa stane, že sa niekto vráti neskôr, ale väčšinou sa s dieťaťom spoja telefonicky. Občas niektoré deti by možno aj ušli, ale zastavia ich ony alebo druhé deti, dohovoria im. V minulosti mali chlapca, ktorý stále utekal domov, to znamená, že nešiel zo školy do domčeka ale domov k rodičom. Mal to pešo celkom blízko. Dohovárali mu, občas ho doviezla polícia. Potom to už neriešili, vedeli že je tam, nemalo zmysel stále ho naháňať a násilne ho v domove držať.

ZISTENIA:

Prieskumom sme zistili, že v domove úteky nemávajú. Deti na to nevidia dôvod. Keby niektoré dieťa ušlo, najprv sa dieťa snažia nájsť vlastnými silami, až potom zavolajú na pomoc políciu. Deti, keď chodia von na prechádzky alebo staršie aj do školy, majú so sebou telefóny a teda je ich možné kontaktovať.

ZHODNOTENIE:

Útekovosť v domove nie je problémom, úteky nebývajú. Uvedené sa nám potvrdilo z rozhovorov detí aj zamestnancov. Z rozhovorov sa javí, že deti neutekajú preto, lebo nie sú nikde držané, majú vychádzky, normálne chodia do školy, za kamarátmi, za rodinou, majú určitú voľnosť a preto na úteky nevidia dôvod. Tiež deti neutekajú preto, lebo sa vo svojich skupinách cítia dobre a bezpečne a svoje vychovávateľky majú radi.

1.2.1.5. Práca s dieťaťom a rodinou

DETI:

Deti uvádzali, že s psychologičkou mávajú skupinky. Niektorým deťom sa to páči, iným sa to zdá hlúpe, „o ničom“. Okrem toho majú aktív, tam kadečo rozoberajú, riešia, dohadujú sa na veciach. S vychovávateľkami sa rozprávajú stále, bavia sa o budúcnosti, čo bude, keď z domova odídu. Rozprávajú sa aj o rodine. Jeden chlapec uviedol, že vychovávateľky žiadali o pomoc, lebo jeho mamu bije jej priateľ, on sa ju viackrát aj pokúsil chrániť a toho chlapa napadol. Vychovávateľky sa to aj snažia riešiť, ale nič sa nemení, vraj je to komplikované.

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli, že s deťmi robia knihy života, kde má dieťa o sebe základné informácie, má tam aj fotky rodiny, vzťahové štruktúry, opísané rôzne zážitky. S deťmi tiež pravidelne pracuje psychologička (skupinky), tiež s nimi pracuje vedúca úseku starostlivosti o dieťa (návik sociálnych zručností). S deťmi robia plány osamostatnenia sa a individuálne rozvojové plány (to robia so svojou vzťahovou osobou – vychovávateľkou, ktorú si dieťa vyberie). Tiež spolupracujú s rodinami detí, s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Majú aj porady všetci zamestnanci, kde prehodnocujú prácu s jednotlivými deťmi, ich vývoj a pokroky, situáciu ohľadom možného návratu späť do rodiny.

ZISTENIA:

Pri prieskume sme sa presvedčili, že deti sa s vychovávateľkami veľa rozprávajú a tie majú na ne čas. Deti tiež boli vo večerných hodinách na skupinke u psychologičky. Pozreli sme si knihy života niektorých detí a tiež plány osobného rozvoja a osamostatnenia sa dieťaťa, ktoré si vypisovali samé deti.

ZHODNOTENIE:

Presvedčili sme sa, že počet vychovávateľov v jednej skupine umožňuje lepšiu a individuálnejšiu prácu s dieťaťom. Deti mávajú aktív (nacvičovanie sociálnych zručností), skupinky so psychologičkou (riešenie problémov). Pre dieťa sa vytvára najprv adaptačný plán (príprava na príchod dieťaťa do domova), plán sociálnej práce s rodinou, plán rozvoja osobnosti dieťaťa a plán osamostatnenia sa. Všetky plány sa vyhodnocujú, do plánu rozvoja a osamostatnenia sa prostredníctvom vzťahovej osoby zapája aj samé dieťa. Dieťa si po príchode do domova a oboznámení sa s prostredím vyberá vzťahovú osobu, s ktorou následne úzko spolupracuje, rieši s ňou všetky dôležité veci, zveruje sa jej. **Do práce s dieťaťom je zapojený celý odborný tím, to je vychovávateľ, sociálny pracovník, psychológ, špeciálny pedagóg. Okrem toho sa pracuje aj s rodinou,** robia sa napríklad stretnutia „rodinného kruhu“, kde sa rieši situácia rodiny dieťaťa tak, aby sa dieťa postupne mohlo vrátiť domov. V domove je vytvorený priestor na prácu s deťmi aj rodinou a tento sa aj do značnej miery využíva.

1.2.2. Oblasť vzdelávania

DETI:

Deti uvádzali, že základnú školu si veľmi vybrať nemôžu, idú tam, kde je miesto. Strednú školu si deti vyberajú samé, rozprávajú sa o tom s tetami. Môžu si vybrať strednú školu v okolí, ale aj v inom meste, podľa schopností a záujmov. Tety im nekážu, kam majú ísť študovať. Jeden chlapec napríklad uviedol, že si najprv vybral jeden študijný odbor, ale potom sa to rozhodol zmeniť a tety povedali, že dobre. Deti tiež zhodne uvádzali, že s učením im tety pomôžu, keď treba. Jedno dieťa uviedlo, že predtým malo v škole zlé výsledky, ale tu mu tety pomáhajú a aj v škole už má dobré známky. Deti sa učia rôzne, niektoré hneď ako prídu zo školy, niektoré až neskôr večer. Jedno dieťa uviedlo, že deti v škole ho šikanovali. Povedal to tetám, a tie to išli do školy opakovane riešiť, moc to však nakoniec nepomohlo, deti ho šikanujú ďalej.

„Chcem ísť na strednú za zdravotného asistenta. Rozprávame sa o budúcej škole, že aká škola by bola dobrá.“ (Sedmokrásky)

„S prípravou do školy mi pomáhajú tety, keď treba.“ (Sedmokrásky)

„Základnú školu som si nemohol vybrať, tam, kam som chcel ísť, už nemali miesto.“ (Žabiatka)

„Strednú školu sme si mohli vybrať, o výške sme ešte nerozmýšľali.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovateľky uvádzali, že deti si školu môžu vybrať, oni ich len usmernia podľa možností toho ktorého dieťaťa, ak treba. Mali aj deti, ktoré boli na vzdialenejšej škole, na internáte. Podporujú aj vysokoškolské vzdelanie. Mladšie deti do školy odprevádzajú, v škole im vybavujú aj krúžky. Tiež chodia na rodičovské združenia a riešia problémy v škole, ak treba.

ZISTENIA:

Pri prieskume sme zistili, že deti navštevujú rôzne školy, a to základné školy, špeciálne základné školy, stredné školy. Školy si deti vyberajú podľa svojho záujmu. Vychovateľky aj vo vzťahu ku škole nahrádzajú rodičov tým, že chodia na rodičovské združenia, riešia so školou, čo treba. Deťom podľa potreby pomáhajú s učením, staršie deti vedú k samostatnosti pri príprave do školy. Deti si môžu voliť, keď im vyhovuje pripravovať sa do školy viac (hneď po škole, k večeru). Prípravu detí do školy sme aj pozorovali u niektorých detí, iné sa zatiaľ hrali.

Zaujímavý bol uvedený príklad, kedy sa vychovateľkám nezdalo, že dieťa by malo chodiť do základnej špeciálnej školy. **Dali ho prehodnotiť a dieťa nastúpilo do klasickej triedy.** S ich pomocou sa tam dobre adaptovalo a teraz má dobré školské výsledky.

ZHODNOTENIE:

Individuálny prístup k deťom sa odzrkadľuje aj v oblasti vzdelávania, pri výbere školy, či pri príprave na vyučovanie. Zistili sme, že vychovávateľky sa deťom venujú aj v tejto oblasti, pomáhajú im pri príprave do školy, v škole riešia záležitosti, keď treba. Deti si môžu vyberať zameranie štúdia samé, vychovávateľky sa s nimi o tom rozprávajú, radia im.

1.2.3. Oblasť výživy a starostlivosti o deti

1.2.3.1. Stravovanie

DETI:

Deti **zhodne** uvádzali, že samé chodia na nákupy potravín. V domove si varia, môžu si povedať, na čo majú chuť. Dostávajú raňajky, desiatu, olovrant a večeru. Obedy majú v škole, cez víkend si varia. Okrem toho si pečú, keď sa dohodnú, robia si oslavy. Keď sú hladné, môžu si dačo malé zobrať. Kontroluje sa však, aby nezjedli niečo, čo je nachystané na druhý deň, napríklad na raňajky. Niektorým deťom sa to nepáči, že si nemôžu zobrať hocičo z toho, čo majú. Deti v skupine Sedmokrásky uvádzali, že hladné nebývajú, majú všetko čo chcú, keď dačo chcú, kúpia si z vreckového alebo sa dohodnú s tetami. Niektoré deti v skupine Žabiatka uviedli, že hladné občas sú a nepáči sa im, že si nemôžu zobrať jesť, lebo je to nachystané na iný deň. Keby si zobrali, bolo by im to strhnuté z vreckového. Jedno dieťa by chcelo väčšiu desiatu.

„Robím s tetou torty, chcela by som ísť za cukrárku.“ (Sedmokrásky)

„Pomáham aj variť, ja rád varím. Máme jedálničiek, ale tety sa pýtajú, na čo máme chuť.“ (Sedmokrásky)

„Tety napíšu na papier, čo je treba, a my kúpime poobede.“ (Sedmokrásky)

„Niekedy bývam hladný. Keď poviem, tety mi dajú najesť. Na nákupy nechodím, lebo to nemám rád.“ (Sedmokrásky)

„Po večeri, keď som hladná, tak si môžem ešte niečo zobrať, kým nie je kuchyňa uprataná. Potom si už nemôžem zobrať nič, lebo máme pravidlo strava 5x denne.“ (Žabiatka)

„Jedálničiek si niekedy spravíme sami, čo chceme, niekedy ho spravia tety.“ (Žabiatka)

„So stravou sme spokojní. Keď sme po večeri hladní, tak máme ešte jedlo k dispozícii, ja si zvyknem zobrať granko. Som rád, že som sa tu naučil variť.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli, že stravovanie je ešte normované a musia sa tým riadiť. Tiež musia plánovať tak, aby finančne vyšli. Jedálny lístok zostavujú spolu s deťmi, ktoré pomáhajú s nákupmi potravín aj s prípravou jedál. Pomáha tiež „gazdiná“. Čaje a iné drobnosti majú

deti k dispozícii vždy, ak chcú niečo navyše, môžu si to kúpiť z vreckového. Varí sa aj podľa toho, na čo deti majú chuť. Niekedy sa deti hnevajú, lebo im nedovolia zjesť večer to, čo je nachystané na raňajky. Ráno by však potom boli hladní. Stravu majú 5x denne, niekedy si napečú, spravia puding a podobne. Vychovávateľky tiež uviedli, že na stravu majú pomerne dosť peňazí, dá sa z toho vyjsť a občas kúpiť aj niečo extra, napríklad na oslavy, pohostenie pre rodičov detí.

ZISTENIA:

Pri prieskume sme zistili, že väčšina detí je so stravou spokojná. Pozorovali sme, že sa podieľajú na plánovaní jedál aj príprave stravy. Deti aj chystajú stôl na spoločnú večeru. Stravu majú zabezpečenú 5x denne. Kuchynku aj s potravinami, prípadne čajmi a inými nápojmi majú neustále k dispozícii, musia však rešpektovať pravidlá a skutočnosť, že ak je niečo prichystané pre všetkých, nemôže to zjesť len jeden z nich, lebo má na to chuť. Deti aj počas nášho prieskumu chodili do kuchyne zobrať si ovocie, či sladkosť, čaj.

Kuchyňa (Sedmokrásky)

Kuchynka (Žabiatka)

ZHODNOTENIE:

Prieskumom sme zistili, že **strava a výživa detí je zabezpečená**. Deti majú stravu nielen zabezpečenú, ale staršie deti sa aj podieľajú na nákupoch a príprave stravy, čím sa učia starať sa o seba a tiež hospodáriť. Aj pri stravovaní sa prejavil individuálny prístup k deťom, ktoré sa na jedlách môžu dohodnúť, nemajú všetky deti rovnaké raňajky, vychovávateľky sa deťom snažili vychádzať v ústrety, nenútiť ich jesť, čo nechcú alebo nemajú radi. Systém, ako skupiny fungujú tiež umožňuje pripravovať deťom stravu podľa jeho individuálnych dietetických potrieb, ak to dieťa potrebuje (alergie, neznášanlivosti, zdravotné problémy).

1.2.3.2. Zdravie

DETI:

Deti uvádzali, že so zdravotnou starostlivosťou problém nemajú. Keď sú choré, dačo ich bolí, tak idú k lekárovi. Tety sa o ne starajú, navaria čaj, dajú obklady. Chodia aj k zubárovi, očnému lekárovi, neurológovi, kardiológovi, či k psychiatrovi. Niektoré deti v skupine Žabiatka uviedli, že vychovávateľky ich často podozrievajú, že choroby simulujú (dajú teplomer k radiátoru), čo však nie je pravda. Keď sa však vyskytne dačo vážnejšie, idú tety hneď k lekárovi. Iné deti zo skupiny uviedli, že s lekárom nie je problém a tety chodia s deťmi k lekárovi vždy keď treba. Jeden chlapec uviedol, že bol chorý, ale nikomu nič nepovedal. Až neskôr si to vychovávateľky všimli, že mu dačo je a išiel k lekárovi.

„Keď som bola chorá, tety si hneď všimli, ani som nemusela nič hovoriť.“ (Sedmokrásky)

„Keď mi je zle, tety mi zvyčajne odmerajú teplotu. Na druhý deň idú so mnou k lekárovi, podajú mi liek aj čajík uvaria, dobré sú tu tety.“ (Sedmokrásky)

„Vychovávateľky nám hovoria, že tie, ktoré fajčíme, si budeme musieť samé platiť za lieky.“ (Žabiatka)

„Vo všeobecnosti s nami chodia hneď k lekárovi, len výnimočne nie.“ (Žabiatka)

„Keď som chorý, idem k lekárovi na druhý deň. Nestalo sa mi, že by som dlho čakal alebo že by mi neverili a nešli so mnou k lekárovi. Ani u iných detí som si nič také nevšimol.“ (Žabiatka)

„K lekárovi s nami idú, ale často nám neveria a vtedy s nami nejdú. Ak však fakt vidia, že nám dačo je, že nás dačo bolí, tak s nami idú.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli, že majú obvodných lekárov aj špecialistov, nie je s tým problém. K lekárovi sa ide ráno, keď sa stane dačo vážnejšie, volá sa pohotovosť. Základné lieky majú doma, tak ako bežné rodiny. Jedna vychovávateľka (skupina Žabiatka) uviedla, že si vedú zdravotné záznamy o deťoch, dievčatám vedú aj menštruačné kalendáriky. Keď sa dievčatá vrátia z prázdnin, tým, ktoré majú partnerov, dávajú robiť tehotenské testy.

ZISTENIA:

Z výpovedí detí aj zamestnancov vyplýva, že deti majú potrebnú zdravotnú starostlivosť zabezpečenú prostredníctvom externých lekárov. Deti v skupine Sedmokrásky ani v tomto smere nič nenamietali, starostlivosť a pozornosť vychovávateľiek si pochvalovali. V skupine Žabiatka sa aj v tomto smere prejavila nie veľmi dobrá atmosféra, ktorá tam aktuálne panuje. Hoci deti neuviedli žiadne závažné prípady, kedy by im zdravotná starostlivosť poskytnutá nebola, niektoré ju namietali, najmä vo vzťahu k tomu, že vychovávateľky ich upodozrievajú zo simulanstva.

ZHODNOTENIE:

Zdravotná starostlivosť je deťom dostatočne zabezpečená. Z rozhovorov nevyplýval žiaden prípad, kedy by dieťaťu zdravotná starostlivosť poskytnutá nebola, keď to potrebovalo. Hoci žiadne dievča to nenamietalo ani nespomínalo, ako problematické/nevhodné sa nám javí automatické používanie tehotenských testov u dievčat po príchode z prázdnin.

1.2.3.3. Súkromie

DETI:

Deti v zásade uvádzali, že súkromie majú. **V skupine Sedmokrásky** deti situáciu opisovali priaznivejšie. Majú svoje izby, kde majú svoje osobné veci, do izby ani do vecí im nikto nechodí. Majú súkromie na telefonovanie, pri hygiene, vždy keď potrebujú. Listy im nik neotvára ani nečíta, balíky tiež nie. Osobné prehliadky im nerobia. Len jeden chlapec uviedol, že keď sa raz vrátil domov opitý, tak mu dali fúkať, asi mu aj pozreli vrecká. Dostal výstrahu, aby sa to už neopakovalo, lebo ho pošlú preč. **V skupine Žabiatka** niektoré deti namietali, že musia na noc odovzdávať telefóny, niektoré zas to, že môžu telefonovať len v obývačke, a teda nemajú pri tom dosť súkromia, každý počuje, o čom sa bavia. Jedno dieťa namietalo, že mu prečítali list, keď ho nechalo otvorený ležať na zemi. Jedno dieťa uviedlo, že občas sa stane, že odovzdá vypnutý mobil a vráti mu ho zapnutý. **Viacere deti namietali, že iné deti im berú alebo kradnú veci. Vychovávateľky to však vždy riešili.**

„Mám svoje fotky, knižky, ktoré si odkladám. Mám aj knihu života.“ (Sedmokrásky)

„Mám svoju skriňu. Chodí mi tam brat, ale jemu to dovoľím.“ (Sedmokrásky)

„Problém nebýva, keď sa prezliekame, chalanov vyženieme preč.“ (Žabiatka)

„Nemáme súkromie, musíme telefonovať v obývačke a tam každý počuje, o čom sa bavíme s frajermi.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli, že podľa nich deti majú dosť súkromia a snažia sa ho rešpektovať. Do izieb sa nechodí, skupiny to majú aj v pravidlách, platí to aj pre vychovávateľky, dbá sa na dodržiavanie tohto pravidla. Deti majú svoje osobné veci v skriniach, keď chcú, môžu si niečo odložiť u vychovávateľiek. Izby majú dostupné stále. Listy sa im nečítajú, balíky neotvárajú. Osobné prehliadky sa deťom nikdy nerobia, ani keď sa vrátia z úteku, maximálne sa im pozerú vlasy kvôli všiam. Keď zmizne nejaká vec, ani vtedy nerobia osobné prehliadky, či prehliadky izieb, riešia to ako v normálnych rodinách, dohovorom, spoločným hľadaním, kde by vec mohla byť a podobne.

ZISTENIA:

Deti majú svoje izby, kde bývajú chlapci spolu a dievčatá spolu. Súrodenci bývajú na izbe tiež spolu. Osobné veci majú vo svojich skriniach. Niektoré veci mali aj u vychovávateľky, napríklad jedno dieťa si tam necháva svoj denník, čo svedčí o veľkej dôvere

k vychovávateľkám (Sedmokrásky). Cennejšie veci si tiež deti nechávajú u vychovávateľiek. Sprchujú sa aj prezliekajú v súkromí. Pozorovali sme, ako dievčatá vyhodili chlapcov za dvere svojej izby, lebo sa idú prezliekať. V rodinných domoch sa nachádzali aj také priestory, prístupné deťom, kde by mohli sa utiahnuť a chvíľu pobudnúť aj samé, ak by to potrebovali. Právo na súkromie mali skupiny zahrnuté aj do spoločných pravidiel, ktoré treba dodržiavať. V skupine Žabiatka sme videli deti telefonovať v obývačke, ale nikto tomu nevenoval pozornosť, bol tam hluk a nikto rozhovor detí nepočúval. Niektoré deti vyšli do chodbičky a telefonovali tam.

Izba (Sedmokrásky)

Kúpeľňa (Sedmokrásky)

Izba (Žabiatka)

Kúpeľňa (Žabiatka)

ZHODNOTENIE:

Počas prieskumu sme zistili, že **deti majú vytvorené podmienky na súkromie**. Majú svoje izby, kam sa im bez dovolenia nevstupuje (len v nevyhnutných prípadoch). Osobné prehliadky sa deťom nerobia, listy a balíky sa im neprezerajú. Osobné veci majú deti pri sebe. V skupine Žabiatka môžu zavedené dočasné výchovné opatrenia zasahovať aj do práva na súkromie, nakoľko vychovávateľky vo väčšej miere kontrolujú činnosť detí kvôli problémom v minulosti.

1.2.3.4. Kontakt s rodinou a priateľmi (návštevy, telefón, internet)

DETI:

Deti v skupine **Sedmokrásky** uvádzali, že kontakt s rodinou mávajú, vychovávateľky im v tom pomáhajú. S rodinou ale aj kamarátmi môžu volať denne, môžu písať listy alebo byť v kontakte cez internet. Používanie svojich telefónov, či prístup na internet obmedzený nemajú. Telefóny si brávajú so sebou aj von. Rodičia ale aj kamaráti a frajeri/frajerky ich môžu navštevovať aj v domčeku (frajeri/frajerky nesmú ísť na izbu), môžu s nimi chodiť na prechádzky, von, môžu ich chodiť aj navštevovať. Jeden chlapec chodí denne za svojou priateľkou, iné deti uvádzali, že ich chodia spolužiaci navštevovať alebo idú spolu von.

„Telefonovala som s otcom a babkou, mala som ísť domov, ale nechcela som, tak som nešla. Z domova sa dá kedykoľvek telefonovať.“ (Sedmokrásky)

„Mám kamarátov v škole, mám aj priateľku. Nikto mi nebráni sa s nimi stretávať.“ (Sedmokrásky)

„Stretávam sa s mamou, s otcom v poslednej dobe ani nie. Návštevy nie sú obmedzené.“ (Sedmokrásky)

Niektoré deti v skupine **Žabiatka** uvádzali, že nemôžu volať kedy chcú alebo nemôžu volať vôbec. Používanie telefónov majú obmedzené do 19-tej. Telefóny si so sebou na vychádzky brať môžu, na izbe ich však mať nemôžu, na noc ich odovzdávajú vychovávateľkám. Niektoré deti si telefóny nemôžu brať do školy. Niektoré deti zase uviedli, že do 19:00 môžu mať mobily na izbe, potom už len používať ich v obývačke. Niektoré deti namietali, že niektoré deti môžu byť na internete dlhšie, druhé kratšie a nevedia prečo, niektoré uviedli, že môžu byť len polhodinku denne. Jedno dievčatko uviedlo, že si otcom píše cez sociálne siete, majú však povolený internet len do 19:00, tak niekedy si s otcom veľa nestihnú povedať, to ju trápi, ocko je chorý (rakovina). Tiež uvádzali, že návštevy doma sú len od soboty do nedele a že sa musia striedať. Niektoré deti povedali, že sa im na deň domov ísť neoplatí. Niektoré deti si myslia, že im vychovávateľky zámerne bránia v styku s rodinou, napríklad, že povedia, že nemôže ísť domov, lebo doma sa dačo stalo alebo niekto je chorý a podobne. Pritom rodič povie, že domov môžu ísť. Skupinka dievčat namietala, že sa nemôže stretávať tak často s frajerami ako by chceli, resp. že len na chvíľu.

„Nedovolili mi stretnúť sa s mamkou v prípade, ak sa doma dačo stalo.“ (Žabiatka)

„V kontakte som s mamou, príde na návštevu krstná, návštevy nie sú obmedzené.“ (Žabiatka)

„Keď meškáme z vychádzky, nemôžeme telefonovať.“ (Žabiatka)

„Cez internet si píšem s kamarátmi, domov chodím každý druhý víkend. Striedame sa s inými deťmi.“ (Žabiatka)

„Kamaráti tu boli na návšteve a to bolo v poriadku, na druhý deň nás prišli vypýtať von, mohli sme ísť len na hodinku.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky zo skupiny Sedmokrásky potvrdili, že deti nemajú obmedzené používanie mobilov alebo internetu. Styk s rodinou sa maximálne podporuje. Niekedy ich za rodinou aj odvezú. Rodičia môžu deti navštevovať kedykoľvek, len sa treba dopredu dohodnúť. Na návštevy môžu chodiť aj kamaráti/frajeri. Deti môžu chodiť aj na návštevy kamarátov, len treba dať vedieť.

Vychovávateľka zo skupiny Žabiatka uviedla, že deti sa môžu navštevovať s rodinou aj kamarátmi, majú vychádzky. Uviedla tiež, že aktuálne majú časovo obmedzené používanie mobilov (do 19:00 hod.) aj internetu (do 19:30 hod), lebo boli veľké problémy. Čo sa týka používania počítača, tak prednostne ho používajú deti na robenie úloh a projektov.

ZISTENIA:

Pozorovali sme v oboch skupinách, že deti k dispozícii svoje telefóny mali, hrali sa s nimi, telefonovali. Tiež sa hrali s počítačom a tabletmi. V skupine Žabiatka sme pozorovali, že dieťa sa vychovávateľky pýtalo, či si môže zobrať z poličky svoj mobil a telefonovať, čo vychovávateľka dovolila. Dieťa odišlo s mobilom do spoločnej miestnosti.

Tiež sme ich videli odchádzať von za kamarátmi.

ZHODNOTENIE:

Prieskumom sme zistili, že aj v tomto prípade bezproblémovjšie funguje skupine Sedmokrásky. Deti sú tam spokojné aj čo sa týka kontaktu s rodinou a priateľmi. Deti v skupine Žabiatka majú výhrady, ktoré úzko súvisia s výchovnými obmedzeniami používania mobilov a internetu, ako aj kratšími prechádzkami.

Celkovo sa však javí, že **deti majú dostatočný kontakt s rodinou, kamarátmi aj priateľmi/partnermi**. Kontakt s rodinou aj kamarátmi sa podporuje, resp. sa mu nebráni. Deti tiež majú zabezpečený prístup k telefónu aj internetu.

1.2.4. Podávanie návrhov, podnetov a sťažností deťmi a ich vybavovanie

DETI:

Deti uvádzali, že keď sa niečo udeje, sťažujú sa v prvom rade vychovávateľkám, svojim vzťahovým osobám, niektoré aj psychologičke. Niektoré sa už obrátili aj na riaditeľku. Niektoré deti (opäť Žabiatka) psychologičke nedôverujú, lebo vraj si nenechá pre seba, čo jej povedia. Deti sa zdôverujú aj navzájom, najmä súrodenci. Jedno dieťa uviedlo, že sa nezdôveruje nikomu, lebo nikomu neverí. Chlapci uvádzali, že si veci najradšej riešia sami medzi sebou.

„Viem, že keby som potreboval za niekým ísť, tak je tu niekto, kto ma vypočuje. Najradšej chodím za svojou tetou.“ (Sedmokrásky)

„Pani psychologička nám hovorí, že ak máme problém, máme to povedať niekomu, komu veríme alebo kto to má riešiť.“ (Sedmokrásky)

„Stretnutia so psychologičkou máme každý pondelok, ale nič tam nerobíme. Spočiatku sme dôverovali psychologičke, ale posúvala informácie ďalej, už sa s ňou nerozprávame.“ (Žabiatka)

„Nikomú nič nerozprávam, nedôverujem im. Keď niečo poviem, hneď to všetci vedia.“ (Žabiatka)

DOSPELÍ:

Vychovávateľky uviedli, že deti sa môžu obracať na kohokoľvek. Najčastejšie sa obracajú na svoju vzťahovú osobu. Môžu tiež chodiť za psychologičkou, a to aj samé, kedy chcú, nemusia hovoriť, že idú alebo čo idú riešiť. Môžu sa obrátiť aj na riaditeľku na aktíve. So svojou kurátorkou sú v kontakte cez sociálnu pracovníčku. Môžu sa tiež obracať aj na učiteľov v škole.

ZISTENIA:

Pozorovali sme, že deti vychovávateľky vyhľadávali. V rozhovoroch s deťmi aj zamestnancami sa nám potvrdilo, že deti sa na vychovávateľky obracajú, keď majú nejaký problém a tieto to aj riešia. Tiež sa obracajú na psychologičku, ale len niektoré. Niektoré deti psychologičke nedôverujú, lebo jej prezradili niečo, čo si ona nenechala pre seba a posunula to ďalej. Celkovo deti vyjadrovali, že sa majú na koho obrátiť a veci sa riešia.

ZHODNOTENIE:

Deti sa majú na koho obrátiť, keď ich dačo trápi, vedia, že sa môžu sťažovať a občas to aj využívajú. Tiež sme zistili, že žiadosťami a sťažnosťami detí sa zamestnanci zaoberajú. Negatívne zistenie bolo, že **psychologička možno nie vždy rešpektuje dôvernosť rozhovoru s deťmi a niektoré deti preto dôveru k nej stratili.**

1.2.5. Napĺňanie štandardov a podmienok zariadenia

a/ Zamestnanci

ZISTENIA:

V každej so skúmaných samostatných skupín pracujú 3 vychovávateľia (pedagogickí zamestnanci), 2 pomocní vychovávateľia (odborní zamestnanci) a 1 pomocný vychovávateľ s ekonomickou agendou (odborný zamestnanec, „gazdiná“).

Od septembra 2015 navýšili počet zamestnancov pracujúcich v samostatnej skupine z 5 na 6, čím sa skvalitnila celková starostlivosť o deti. Zamestnanci aj deti sa zhodli, že uvedená zmena je citeľná, vychovávateľky majú viac času venovať sa deťom a pristupovať k nim individuálne.

Celý detský domov má k dispozícii špeciálneho pedagóga, 2 psychológov a 3 sociálnych pracovníkov. Z toho samostatné skupiny majú priamo v Rožňave k dispozícii 1 psychológa.

ZHODNOTENIE:

Zistený počet a odbornosť zamestnancov zodpovedá legislatívnym požiadavkám personálneho zabezpečenia kladeného na takýto typ zariadenia. Prieskumom sme zistili, že navýšenie počtu zamestnancov v jednej samostatnej skupine z minimálnych 5 na aktuálnych 6 zamestnancov citelne skvalitnilo starostlivosť o deti.

b/ Priestory

ZISTENIA:

Satelit je tvorený samostatnými rodinnými domami v klasickej zástavbe rodinných domov. V každom dome býva samostatná skupina. Rodinné domy sú od seba vzdialené 50-100 m.

Rodinný dom, v ktorom býva samostatná skupina **Sedmokrásky**, je dvojposchodový, má aj podpivničené priestory. Nachádza sa v ňom vstupná chodba, obývacia izba s krbom, miestnosť vychovávateľky (tam sú aj krosná), kuchyňa, kúpeľňa a toaleta na poschodí (dievčatá) a pracovňa s kúpeľňou a toaleta (chlapci). Na hornom poschodí sú izby detí. Priestory boli vyzdobené, dom pôsobil útulne, obývane, rodinne. V izbách bývali deti po dvojiciach alebo trojiciach, či štvoricach (menšie deti), mali tam dostatok priestoru, Súrodenci bývali v izbách spolu. Izby boli vybavené účelne posteľami, skriňami, písacími stolmi, stoličkami, kobercom, poličkami, športovými pomôckami, hračkami. V skrinách mali deti svoje veci. Kuchyňa bola vo veľmi dobrom stave, uprataná, čistá, boli tam potraviny, riady, je evidentné, že kuchyňa je funkčná a denne využívaná. Kúpeľňa s toaletou boli taktiež čisté (toaleta čiastočne zanesená), neboli tu žiadne plesne či iné viditeľné technické a hygienické nedostatky. Pracovňa bola taktiež čistá, slúži aj ako sušiareň a bola tu vaňa a umývadlo pre chlapcov, taktiež čisté. V dome bolo teplo, hoci vonku už boli nižšie teploty.

Rodinný dom, v ktorom býva samostatná skupina **Žabiatka**, je takisto dvojposchodový, má aj pivničné priestory a príľahlý garážový priestor. Vnútri pôsobí novším dojmom ako dom druhej samostatnej skupiny. Nachádza sa v ňom vstupná chodba, obývacia izba, jedáleň, miestnosť vychovávateľky, kuchyňa, kúpeľňa s toaletou, garážový priestor slúži ako sušiareň, sú tam botníky, bicykle a odkladacie priestory. V dome sa nachádza aj miestnosť psychologičky, pri vchodových dverách. Na hornom poschodí sú izby detí. Priestory boli vyzdobené, farebné, útulné, dostatočne veľké vrátane izieb pre deti, kde bývali po dvojiciach alebo trojiciach. Súrodenci bývali v izbách spolu. Izby boli vybavené účelne posteľami, skriňami, písacími stolmi, stoličkami, poličkami, športovými pomôckami, hračkami, na stenách mali deti povešané plagáty. V obývacej miestnosti sa nachádzal aj krb. Kuchyňa bola vo veľmi dobrom stave, uprataná, čistá, boli tam potraviny, riady, je evidentné, že kuchyňa je funkčná a denne využívaná. Kúpeľňa s toaletou boli taktiež čisté, renovované. **V jednej kúpeľni na poschodí bol strop vlhký, vraj zatieklo od strechy. V pivnici, resp. garážovej časti je problém so stropom („praská a trochu sa podpadáva“), v lete to malo byť rekonštruované, ale nepodarilo sa. Iné viditeľné technické a hygienické nedostatky v dome neboli.** V dome bolo teplo, hoci vonku už boli nižšie teploty.

Deti ale aj vychovávatelia sa sťažovali na nedostatok financií na kúpu oblečenia pre deti, či na rôzne pomôcky na záujmové činnosti. Jedno dieťa uviedlo, že chodí na športový krúžok, športové oblečenie už mu je malé, ale musí počkať, kým dôjde na neho rad a budú peniaze na nové oblečenie.

ZHODNOTENIE:

Bolo očividné, že deti v oboch samostatných skupinách majú vytvorené dostatočné materiálne podmienky pre svoj život v detskom domove. Domy boli udržiavané a nenašli sme v nich žiadne väčšie technické či hygienické závady, ktoré by z pohľadu ochrany základných práv detí znižovali kvalitu bývania detí, či predstavovali ohrozenie ich zdravia. **Z pohľadu ochrany základných práv detí je kvalita bývania detí a zabezpečená.**

1.3. Základné práva a slobody detí v centre

1.3.1. Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie

Čl. 3 Európskeho Dohovoru – Zákaz mučenia: „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 37 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty zabezpečia, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Za neľudské zaobchádzanie možno označiť také zaobchádzanie (št. orgánu) s inou osobou, ktoré je motivované zámerom spôsobiť jej utrpenie, je premyslené, používané bez prestávky po dobu mnohých hodín a buď spôsobí obeti skutočné ublíženie alebo intenzívne psychické a fyzické utrpenie.

Za ponižujúce zaobchádzanie sa považuje také správanie (št. orgánu), ktoré mohlo vyvolať pocity strachu, úzkosti, menejcennosti a bolo spôsobilé osobu pokoriť a ponižiť. Pokorenie musí dosahovať určitú závažnosť, aby bolo možné konanie, ktoré ho spôsobilo, alebo spôsobuje, považovať za ponižujúce.

V oboch prípadoch ide o takéto konanie vtedy, ak presahuje hranice daných foriem legitímneho zaobchádzania, či trestu.

V skúmanom Satelite sme nezistili žiadne také zaobchádzanie, ktoré by bolo neľudské alebo ponižujúce. Nie sú tam zavedené žiadne také opatrenia, ktoré by k tomu mohli viesť.

V skupine Žabiatka sú zavedené prísnejšie pravidlá vzhľadom na výchovné problémy, ktoré v skupine vznikli. Deti sa v popise a hodnotení zavedených pravidiel značne rozchádzali.

Čo sa týka používania **telesných trestov**, len ojedinele deti spomenuli facku, pohlavok alebo buchnát (Žabiatka), väčšinou spomínali zážitky z minulosti. Skupinka dievčat spomenula incident pred 4-5 rokov, no to sa už nikdy neopakovalo. Väčšina detí uviedla, že ich vychovávateľky nebijú ani im nedávajú facky či pohlavky.

Toto základné právo detí nie je detským domovom porušované.

1.3.2. Právo na vzdelanie

V skúmanom Satelite sme zistili, že **deti majú prístup k vzdelávaniu podľa svojich potrieb aj podľa svojho výberu a záujmu**. Deťom sa umožňuje študovať tam, kde si želajú, ak ich tam príjmu a sú schopné školu zvládnuť. Deti sú pri výbere školy primerane usmerňované a s prípravou do školy im vychovávateľky pomáhajú.

Veľmi pozitívne hodnotíme individuálny prístup vychovávateľiek k deťom a ich zaniatený prístup, ktorý sa významne prejavil v nimi uvedenom príklade, že dali jedno dieťa prehodnotiť, či je nutné aby navštevovalo špeciálnu základnú školu, nakoľko sa im zdalo, že dieťa by mohlo zvládnuť štúdium aj v bežnej základnej škole. Po prehodnotení dieťa skutočne začalo navštevovať bežnú základnú školu a s pomocou vychovávateľiek pri učení dosahuje v škole dobre výsledky. **Uvedené je dôkazom skutočného zaniatenia vychovávateľiek pre svoju prácu a tiež veľmi pozitívny príklad toho, že úspešné preradenie dieťaťa zo špeciálnej do bežnej základnej školy je možné.**

Ani toto základné právo detí nie je detským domovom porušované.

1.3.3. Právo dieťaťa na osobitnú ochranu

Čl. 41 ods. 1 druhá veta ústavy: „zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“

Čl. 27 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty... uznávajú právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj.“

Z podhľadu vyššie uvedených základných práv bolo potrebné skúmať, či právo detí na riadnu výživu zodpovedajúcu ich fyzickým potrebám, právo detí na prístup k zdravotníckym službám a právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami je v Satelite dodržiavané.

1.3.3.1. Právo detí na riadnu výživu

Podľa ustanovenia § 47 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí stravovanie na účely tohto zákona je poskytnutie stravy v súlade so zásadami zdravej výživy a s prihliadnutím na vek a zdravotný stav detí a plnoletých fyzických osôb podľa stravných jednotiek.

Z vyjadrení detí, ako aj z vyjadrení zamestnancov Satelitu vyplýva, že **deti majú dostatočnú výživu zabezpečenú**. Jedla majú dostatok, len sa musia učiť s ním hospodáriť.

1.3.3.2. Právo detí na prístup k zdravotníckym službám

Podľa článku 24 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného

stavu...usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.

Z vyjadrení detí, ako aj z vyjadrení zamestnancov Satelitu vyplýva, že **právo detí na prístup k zdravotníckym službám je v detskom domove zabezpečené a dodržiavané**. Zabezpečujú ho dohodnutí externí lekári, a to všeobecní lekári aj odborní lekári.

1.3.3.3. Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami

Z prieskumu vyplýva, že právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami je v Satelite dodržiavané a styk s rodinou je maximálne podporovaný. Umožňované je aj stretávanie s priateľmi, vzájomné navštevovanie sa.

V skupine Žabiatka bolo z výchovných dôvodov obmedzené používanie mobilných telefónov a internetu, tiež bol skrátený rozsah vychádzok. **Aj napriek týmto obmedzeniam deti majú možnosť telefonovať, používať internet a chodiť von denne**.

1.3.3.4. Právo detí na vyhovujúce hygienické podmienky

Deti umiestnené v detských domovoch majú právo na požadované hygienické, bezpečnostné, materiálno-technické a priestorové podmienky, v ktorých žijú.

Prehliadkou priestorov rodinných domov, kde samostatné skupiny (Satelit) bývajú, sme zistili, že deti **majú vytvorené vhodné podmienky na život a výchovu**. Väčšie nedostatky sme nezistili, drobné technické problémy boli v dome samostatnej skupiny Žabiatka, na ich odstránení sa pracuje.

Celkovo hodnotíme, že **základné právo dieťaťa na osobitnú ochranu je v detskom domove dodržiavané**.

1.3.4. Právo dieťaťa podľa ustanovenia čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa

Podľa čl. 3 ods. 3 Dohovoru OSN o právach detí štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, **zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru**.

Podľa ustanovenia § 3 vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky 643/2008 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **počet detí v skupine je najviac desať**, ak sa starostlivosť poskytuje v samostatnej skupine. **Starostlivosť** v samostatnej skupine

sa zabezpečuje najmenej dvomi vychovateľmi alebo zamestnancami podľa § 47a zákona a ďalšími zamestnancami; **celkový počet zamestnancov je najmenej päť a najviac sedem.**

Detský domov má v samostatných skupinách pridelený dostatočný počet zamestnancov so zodpovedajúcou kvalifikáciou.

Podľa ustanovenia § 47 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí sa účel, na ktorý bolo zariadenie zriadené, zabezpečuje okrem poskytovaním starostlivosti prostredníctvom bývania, stravovania, obslužných činností a osobného vybavenia.

Bývanie na účely tohto zákona je **užívanie obytnej miestnosti, príslušenstva obytnej miestnosti a spoločných priestorov, ich prevádzkového zariadenia a vybavenia a vecné plnenia spojené s bývaním.**

Osobné vybavenie na účely tohto zákona je **šatstvo, obuv, hygienické potreby, školské potreby a iné veci osobnej potreby** poskytnuté deťom v zariadení a mladým dospelým v detskom domove.

Obslužné činnosti na účely tohto zákona sú **upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva.**

Bezpečnosť a ochrana zdravia detí je v samostatných skupinách zabezpečená. Deťom sa poskytuje bývanie na dostatočne kvalitnej úrovni, majú zabezpečené všetky základné potreby, je im poskytované potrebné osobné vybavenie a tiež majú zabezpečené potrebné obslužné činnosti, na ktorých sa aj samé podieľajú.

Prieskumom sme zistili, že aj toto základné právo detí je detským domovom dodržiavané.

2. Záver

1/ Prieskumom sme zistili, že Detský domov Dobšiná, Satelity Rožňava, plní štátom deklarovaný účel a deťom, ktoré štát vyňal z ich prirodzeného rodinného prostredia alebo im zabezpečuje starostlivosť v prípade neexistujúceho prirodzeného alebo náhradného rodinného prostredia, zabezpečuje starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj na veľmi dobrej, kvalitnej úrovni. Presvedčili sme sa, že zamestnanci detského domova prístupujú k deťom individuálne, so skutočným záujmom o každé jedno dieťa, poskytujú mu nielen starostlivosť, ale aj podporu a lásku, ktorá je pre tieto deti nesmierne cenná a pomáha im zvládať ťažkú situáciu, v ktorej sa ocitli. Veľmi oceňujeme angažovanosť zamestnancov detského domova pri riešení situácií detí aj nad rámec svojich povinností a tiež inovatívny prístup celkovému nastaveniu fungovania detského domova či aktivity smerujúce k vytváraniu takých podmienok, aby sa deti mohli vrátiť do svojho prirodzeného alebo náhradného rodinného prostredia.

2/ V praxi samostatné skupiny detského domova fungujú takým spôsobom, ktorý zaručuje dodržiavanie základných práv v ňom umiestnených detí. Aj v porovnaní s predchádzajúcimi prieskumami v iných typoch zariadení oceňujeme najmä vystríhanie sa použitiu akýchkoľvek telesných trestov, či bráneniu deťom vo voľnom pohybe na čerstvom vzduchu, mimo zariadenia. Tiež vyzdvihujeme, že zamestnanci dbajú na súkromie zverených detí, tiež na ich aktívnu účasť na fungovaní tej ktorej skupiny a na ich spolurozhodovanie v bežných záležitostiach.

3/ Overili sme tiež, že vytvorené podmienky v detskom domove naplňajú právo detí, aby zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Detský domov svojimi materiálno-technickými podmienkami, systémom fungovania a prístupom k deťom vytvára deťom bezpečné výchovné prostredie, ktoré zabezpečuje najlepší záujem a blaho detí.

Pri realizácii prieskumu v samostatnej skupine **Žabiatka** sa nám najmä v rozhovoroch detí odzrkadlili **aktuálne narušené vzťahy medzi deťmi a vychovávateľmi.** Vyjadrenia detí, ale aj vychovávateľky naznačujú, že tam **dlhodobjšie dochádza k vytváraniu takého prostredia** (najmä z pohľadu vzájomných vzťahov), **ktoré môže mať v prípade pretrvávania na deti** a ich vývoj (ale aj samotných zamestnancov) **negatívny dopad.** Hoci uvedené zistenie nie je relevantné z pohľadu porušenia základných práv detí, považujem za potrebné na toto zistenie z prieskumu kompetentné osoby upozorniť.

3. Odporúčania a opatrenia

Prieskumom v Detskom Domove Dobšiná, Satelit Rožňava, sme zistili, že **práva detí sú dodržiavané, a preto mu nenavrhujem prijatie žiadnych opatrení.**

V súvislosti so zistením aktuálneho narušenia vzťahov medzi deťmi a vychovávateľmi, ktoré sa pri prieskume jednoznačne prejavili, však odporúčam riaditeľke detského domova zabezpečiť v súčinnosti s odbornými zamestnancami detského domova hĺbkovú analýzu prostredia v samostatnej skupine Žabiatka za účelom zistenia skutočných príčin dlhodobej existencie narušených vzťahov medzi deťmi a zamestnancami a poskytnúť samostatnej skupine pomoc vedúcu k náprave tohto stavu.